

HET LEVEN EN DE WERKEN VAN LEOPOLD II

Hugo Claus: „De laatste koning bij de genade Gods”

Door W. BOSWINKEL

AMSTERDAM, (21) nov. — Vanavond geeft de Nederlandse Comedie de première van „Het leven van Leopold II”, een nieuw stuk van Hugo Claus, waarin hij weinig zachtmoedig omgaat met het beeld dat in de geschiedenis leeft van deze koning der Belgen (1835—1909). Wat heeft hem aanleiding gegeven tot het maken van deze nogal ruige tekst?

„Het feit dat ik als man van 24 jaar ridder in de orde van Leopold II werd, wegens verdienste voor vorst en vaderland. Een half jaar heb ik ermee rondgelopen, in de hoop dat iemand (een kolonel of zo) ooit eens tegen me zou zeggen: Snotneus, wat doe je met dat ding op je jasje.

„Bij gebrek aan reactie heb ik het toen maar balorig weggelegd — maar de man begon me te interesseren. Ik ben in de loop van de jaren tientallen boeken over hem gaan lezen, en je weet hoe dergelijke geschiedschrijvingen altijd gemaakt worden: vol eerbied, op waardige toon, waarbij alle negatieve dingen zoveel mogelijk worden weggewerkt en de positieve geaccentueerd.”

Is er dan zoveel negatiefs te vinden in het leven van Leopold II?

„Ja en nee, maar wat me voornamelijk irriteerde is de verdoezeling van heel persoonlijke dingen die in hoge mate het beeld bepaalden van een man die ten slotte de baas was over het Belgische volk.

„Leopold was naar mijn idee de laatste koning van alle koningen die bij de genade Gods geregeerden en weinig behoefte hadden om van hun daden verantwoording af te leggen tegenover hun volk. Als in de door hem ondertekende wetten dat omineuze woordje „Wij” staat, dan weet ik niet waar hij het over heeft: is het zijn huwelijk met de Belgische staat, of de dynastie die hij in stand wilde houden? De man moet zeker het gevoel hebben gehad dat hij voorbestemd was te regeren en zelf de dingen diende te doen waar zijn onderdanen de fantasie voor misten.

„In dat kleine landje voelde hij zich beklemd en hij zocht, zoals het een vorst betaamt, naar expansiemogelijkheden — ja werkelijk, hij heeft in China en Zuid-Amerika geprobeerd land te winnen, als een echte kolonisator. Toen kreeg hij de rap-

porten in handen die Stanley (de ontdekkingsreiziger) over Kongo had opgesteld en binnen de kortste tijd trad Stanley als makelaar op voor de koning en kocht hele stukken land van stamhoofden op, als privédomen van Leopold.”

Erfenis

Dat kon dus maar allemaal in de 19de eeuw.

„O ja, en met toestemming van de grote landen, want met een heel net van inviriges kreeg de koning de vrije hand: hij zou de slavenhandel bestrijden en vrije handel in dat enorme gebied mogelijk maken — de anderen vonden het best dat zo'n klein landje dat opknapt, want gevaarlijk kon het allicht nooit worden.”

Maar in 1908 heeft hij de soevereiniteit over Kongo toch aan de staat België overgedragen?

„Jawel, maar dat gebeurde ook weer onder druk van de grote landen. De man was te hebzuchtig geworden, en te opzichtig bezig zichzelf te verrijken, en vergeet niet: toen hij Kongo zogenaamd wegschonk heeft hij hele mooie stukken voor zichzelf behouden; als Boudewijn naar Kongo gaat, komt hij heel gewoon zijn erfenis bezichtigen.”

Ook het privéleven van Leopold II was nauwelijks smetteloos. Dat is bekend, maar het staat niet in de encyclopedie.

Hij was een enorme schuinsmarcheerder, en je zou zijn hele leven kunnen samenvatten in de drie woorden die ik in het stuk als wensen uit een sprookje gebruik: geld, macht en vrouwen.”

In hoeverre maakt Claus er in zijn stuk aanspraak op, geschiedschrijving te leveren?

„Helemaal niet. De man was in feite een zwendelaar en een smeurlap, en het is alles bijeen een zo grove affaire dat je er alleen maar hard tegenaan kunt gaan. Het stuk is partijdig en ruw — maar verwacht niet dat ik erg ethisch zit te doen over de arme zwartjes die door een Belgische koning werden gemanipuleerd.

„Ik kan niet spreken namens de verdrukten, want daar mis ik het recht op; het stuk gaat over de verdrukters, de blanke voorvaders en met wier erfenis ik rondloop en waar ik me ach-

teraf nog enigszins verantwoordelijk voor kan voelen. Ook in andere zin is het nodig, stelling te nemen tegen een figuur als deze, die gewoon kans zag het parlement voor tonnen op te lichten.

„Ja dat is gebeurd. Op zeker moment heette het dat de koning in zware geldzorgen zat en een enorme lening had staan bij een Antwerpse bank, aangezien hij een uiterst belangrijk ontwikkelingsproject wilde financieren; welnu, die schuld bestond helemaal niet, maar het parlement heeft het klakkeloos betaald, waarmee Leopold weer wat rijker was.”

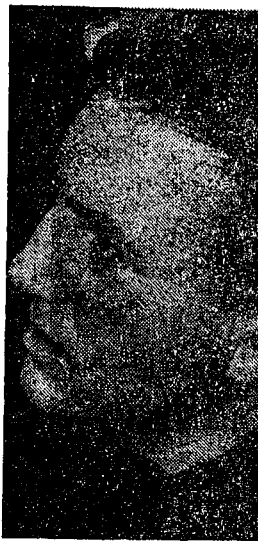
Onsportief

Een unfair stuk, zonder enige sportiviteit — en het kan in België vermoedelijk niet worden gespeeld.

„O nee, want daar zou je de grootste moeilijkheden mee krijgen. Trouwens: wie schrijft in Nederland een agressief stuk tegen één van de koningen uit het Oranjehuis?”

Een mooie gedachte, want Willem III is natuurlijk een schoolvoorbeeld van wat een koning eigenlijk niet had moeten zijn — bijgedachte van de interviewer: misschien schrijft Claus eens een dergelijk stuk over de een of andere Oranje, dat dan alleen in België gespeeld kan worden...

„De toon van het stuk kan velen misschien wat vreemd vallen, want het is een smalen- en een kribbige interpretatie van een stuk geschiedenis. Als voorbeeld hebben de konings-

Hugo Claus

drama's van Shakespeare gebied, want ook daar ontbreekt iedere vorm van ingebouwd respect voor vorstelijkheid. Ik heb een opeenvolging gemaakt van scènes, die soms wat ontroerend of lyrisch kunnen zijn, maar waar in alle gevallen de accenten scherper zijn aangezet.

„Soms zijn er duidelijke verwijzingen naar historische feiten, soms ook dingen die de koning zich verbeeldt en die totaal onmogelijk zijn — de negers, bijvoorbeeld, zijn zoals de koning dat graag wilde: lief en dankbaar. Nou ja, het is een lang stuk, ook al heb ik er veel uitgehaald; een burleske, en ik hoop dat de mensen er bij kunnen lachen.”